

BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA
YASHIL IQTISODIYOTNING RO'LI

Jamolxonova Muxlisa Nasrullo qizi

Andijon mashinasozlik instituti, assistant

Annotatsiya. Ushbu maqolada ekologik va iqtisodiy muammolarni hal qilishda yashil iqtisodiyotning o'rnini tahlil qilinadi. Maqola barqaror rivojlanishning asosiy tamoyillari va yashil iqtisodiyotning uning amalga oshirilishidagi muhim ahamiyatini ko'rsatadi. Yashil iqtisodiyotning energiya samaradorligi, barqaror sanoat ishlab chiqarish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash kabi yo'nalishlari ko'rsatilgan. Maqolada shuningdek, yashil iqtisodiyotning kelajagi, uning o'sishiga ta'sir qiluvchi omillar va amaliy tadbirlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: barqaror iqtisodiy rivojlanish, yashil iqtisodiyot, iqtisodiy o'sish, sanoat, ekologik barqarorlik, tabiiy resurs.

THE ROLE OF THE GREEN ECONOMY IN ENSURING
SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT

Jamolxonova Mukhlisa Nasrullo qizi

Andijan Machine-Building Institute, assistant

Annotation. This article analyzes the role of the green economy in solving environmental and economic problems. The article shows the basic principles of sustainable development and the important role of the green economy in its implementation. The directions of the green economy are energy efficiency, sustainable industrial production and ensuring environmental safety. The article also presents the future of the green economy, factors affecting its growth and practical measures.

Key words: sustainable economic development, green economy, economic growth, industry, environmental sustainability, natural resources.

Jahon miqyosida ekologik muammolar, iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning tugashi va energiya ta'minotining noaniqligi kabi masalalar global miqyosda jiddiy ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, iqtisodiy o'sish va rivojlanish, atrof-muhitga zarar yetkazmasdan amalga oshirilishi lozim. Yashil iqtisodiyotning asosiy maqsadi — barqaror rivojlanishni ta'minlash va iqtisodiy, ijtimoiy hamda ekologik jihatlarni uyg'unlashtirishdir. Ushbu mavzu ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun ahamiyatli, chunki ular o'z iqtisodiy o'sishini ekologik xavflarni hisobga olgan holda amalga oshirishlari kerak. Barqaror iqtisodiy rivojlanish deganda, iqtisodiyotning

o'sishi va taraqqiyotini maqsad qilgan, ammo bu o'sish ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy omillarni hisobga olgan holda amalga oshiriladigan rivojlanish tushuniladi. Yashil iqtisodiyot, ekologik toza va barqaror iqtisodiy faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan iqtisodiy modeldir. U tabiiy resurslardan samarali foydalanishni, ifloslanishni kamaytirishni va energiya samaradorligini oshirishni ko'zda tutadi. Ushbu mavzuni o'rganishdan asosiy maqsad, **yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillari** va uning barqaror iqtisodiy rivojlanish bilan qanday bog'liqligini, **yashil iqtisodiyotning kelajagi** va unga bo'lgan talabni oshirish uchun qanday strategiyalarni ishlab chiqish zarurligini aniqlash hisoblanadi.

Barqaror iqtisodiy rivojlanish va yashil iqtisodiyot – bu faqat iqtisodiy o'sish va samaradorlikni oshirish bilan birga, tabiiy resurslarni saqlash va ekologik muammolarni hal qilishni nazarda tutadi. Ko'plab rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar, yashil iqtisodiyotga o'tishda, energiya samaradorligi, qayta tiklanadigan energiya va ekologik toza sanoatga sarmoya kiritishga katta e'tibor berayaptilar. Bu esa o'z navbatida, yangi ish o'rinlari yaratishga, iqtisodiy barqarorlikka erishishga va iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda samarali natijalarga erishishga olib keladi. Ushbu maqolaning asosiy vazifalari bo'lib, **barqaror iqtisodiy rivojlanish tamoyillarini** va yashil iqtisodiyotning asosiy yo'nalishlarini aniqlash va ularni real iqtisodiy tizimlarga tatbiq qilish, Yashil iqtisodiyotning **energiya samaradorligi, chiqindilarni kamaytirish** va **yashil texnologiyalar** orqali iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasini tahlil qilish, **tabiiy resurslarni saqlash** va qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishning barqaror rivojlanishga qo'shgan hissasini o'rganish, **yashil iqtisodiyotning global miqyosdagi rivojlanish imkoniyatlari** va iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda qanday yangi choralar qo'llanilishi zarurligini aniqlash va mavzuni o'rganish orqali, yashil iqtisodiyotning **kelajakka ta'sirini**, uni joriy etishning **iqtisodiy samaradorligini** va **ixtiyoriy ravishda amalga oshirilishi** zarurligini baholash hisoblanadi.

R.R Sharafullinaning takidlashicha “Yashil iqtisodiyot - bu XX asr oxirida paydo bo'lgan tendentsiya bo'lib, u insonning iqtisodiy faoliyatining atrof-muhitga salbiy ta'sirini kamaytirish zarurligini ta'kidlaydi va har qanday holatda ham iqtisodiy o'sishga emas, balki barqaror rivojlanishga e'tibor beradi. Yashil iqtisodiyot kontseptsiyasi sog'liqni saqlash va ijtimoiy tenglikni yaxshilashga, shuningdek, ekologik xavf va ekologik defitsitlarni sezilarli darajada kamaytirishga olib keladigan modeldir”. [1]

N.I. Ivanova fikricha "Yashil" iqtisodiyot nazariyasi uchta aksiomaga asoslanadi:

✓ cheklangan makonda ta'sir doirasini cheksiz kengaytirishning mumkin emasligi;

- ✓ cheklangan resurslar sharoitida cheksiz o'sib borayotgan ehtiyojlarni qondirishning mumkin emasligi;
- ✓ yerda hamma narsa bir-biriga bog'langan.[2]

Barqaror iqtisodiy rivojlanish kontsepsiyasi 1987 yilda Brundtland komissiyasi tomonidan ishlab chiqilgan va bu tushuncha o'z ichiga ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik muvozanatni oladi. Brundtland, G. (1987) "Our Common Future" asarida barqaror rivojlanishning global miqyosda tushunilishi zarurligini ta'kidlaydi. Uning fikriga ko'ra, barqaror rivojlanish bugungi ehtiyojlarni qondirish bilan birga kelajak avlodlarning ehtiyojlarini ham e'tiborga olishni taqozo etadi. Bu o'z navbatida yashil iqtisodiyotning rivojlanishdagi ahamiyatini kuchaytiradi.[3]

Sachs, J.D. (2015) "The Age of Sustainable Development" asarida yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanishning o'zaro bog'liqligini chuqur tahlil qilgan. U yashil iqtisodiyotning atrof-muhitni saqlashga qaratilgan iqtisodiy faoliyatni ishlab chiqishda muhim o'rin tutishini, bu jarayonda qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va karbon izini qisqartirish masalalariga alohida e'tibor qaratishni ta'kidlaydi. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda samarali vosita bo'lishi mumkin.[4]

Yashil iqtisodiyotda energiya samaradorligi va qayta tiklanadigan energiyalarga o'tish barqaror rivojlanishning asosiy omillari hisoblanadi. **Stern, N. (2006)** "The Stern Review: The Economics of Climate Change" asarida iqlim o'zgarishini to'xtatish uchun iqtisodiy joriyotchilar tomonidan olib boriladigan energiya samaradorligi va toza energiya manbalariga o'tish zarurligini qayd etadi. Sternning tahliliga ko'ra, yashil iqtisodiyotga o'tish qisqa muddatda yuqori xarajatlarni talab qilishi mumkin, lekin uzoq muddatda bu iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikka katta ijobiy ta'sir ko'rsatadi.[5]

Yashil iqtisodiyot va barqaror iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi aloqalar, so'nggi yillarda nafaqat ekologik xavflarni kamaytirish, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynashni boshladi. Ushbu tahlilda, yashil iqtisodiyotning barqaror rivojlanishga qanday hissa qo'shishi, uning amaliyotga tatbiqi va ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik jihatlardagi ta'siri yoritiladi. Yashil iqtisodiyot — bu iqtisodiy faoliyatni ekologik jihatdan barqaror qilishni maqsad qilgan modeldir. U tabiiy resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, karbon izini qisqartirish va qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishga qaratilgan. Yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

• **Energiyani samarali ishlatish:** Resurslarni tejash va energiya samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy o'sishni ekologik jihatdan barqaror qilish.

• **Qayta tiklanadigan energiya:** Quyosh, shamol, biokimyó va boshqa toza energiya manbalaridan foydalanishni rivojlantirish.

• **Kam ifloslanish va chiqindilarni kamaytirish:** Iqtisodiyotning o‘shishi bilan birga chiqindilarni qayta ishlash, chiqindilarni kamaytirish va ekologik zararlarni kamaytirish.

Yashil iqtisodiyotning iqtisodiy o‘shishga qanday ta’sir qilishini baholash uchun uning ijobiy va salbiy tomonlarini tahlil qilish zarur.

Ijobiy tomonlari:	Salbiy tomonlari:
<p>Yashil texnologiyalar va innovatsiyalar: Yashil iqtisodiyot innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi, yangi texnologiyalarni yaratadi va sanoatni raqobatbardosh qiladi. Masalan, qayta tiklanadigan energiya texnologiyalarining rivojlanishi sanoatni ekologik toza qiladi va iqtisodiy o‘shishni ta’minlaydi.</p>	<p>Yuqori boshlang‘ich xarajatlar: Yashil iqtisodiyotga o‘tish ko‘pincha yuqori boshlang‘ich xarajatlarni talab qiladi. Masalan, qayta tiklanadigan energiya manbalarini o‘rnatish, ekologik texnologiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonlari iqtisodiy samaradorlikni qisqa muddatda kamaytirishi mumkin.</p>
<p>Yashil ish o‘rinlari yaratish: Yashil iqtisodiyotga o‘tish, yangi ish o‘rinlarini yaratadi. Bu energiya samaradorligi, qayta tiklanadigan energiya ishlab chiqarish va ekologik sanoatga sarmoya kiritish bilan bog‘liq bo‘ladi.</p>	<p>Infratuzilma va texnologik cheklovlar: Yashil texnologiyalarga o‘tish uchun zarur infratuzilma va texnologiyalarni rivojlantirish, ba’zi rivojlanayotgan mamlakatlarda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin.</p>
<p>Iqtisodiy diversifikatsiya: Yashil iqtisodiyot diversifikatsiya, ya’ni iqtisodiy tizimni turli sohalarga bo‘lish orqali barqaror rivojlanishni ta’minlashga yordam beradi.</p>	

Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yashil iqtisodiyot alohida ahamiyatga ega. Ular ko‘pincha energiya ta’minoti va ekologik xavf-xatarlarga duch kelishadi. Yashil iqtisodiyotga o‘tish, rivojlanayotgan mamlakatlarga quyidagi afzalliklarni taqdim etadi:

• **Barqaror iqtisodiy o‘shish:** Yashil iqtisodiyot, rivojlanayotgan mamlakatlarga iqtisodiy o‘shishni ekologik zararlardan keltirmasdan amalga oshirish imkonini beradi.

• **Sanoatni diversifikatsiya qilish:** Yashil texnologiyalarni joriy etish, yangi sanoat sohaslarini rivojlantirish va iqtisodiy diversifikatsiyani kuchaytiradi.

• **Ijtimoiy va ekologik barqarorlik:** Yashil iqtisodiyot ijtimoiy farovonlikni oshiradi, yangi ish o‘rinlari yaratadi va ekologik xavf-xatarlardan himoyalaniшни ta’minlaydi.

Barqaror rivojlanish deganda, iqtisodiy o‘shish va taraqqiyotning ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy jihatlarni uyg‘unlashtirishga qaratilgan yondashuv tushuniladi. Bu kontseptsiya 1987 yilda Brundtland komissiyasi tomonidan ishlab chiqilgan va ekologik xavf-xatarlarni kamaytirish, ijtimoiy tenglikni ta’minlash va iqtisodiy o‘shishni davom ettirishni maqsad qiladi.

Barqaror iqtisodiy rivojlanish va yashil iqtisodiyot – bu jamiyatlar uchun muhim istiqbollarni ochadigan yondashuvlardir. Ularning amalga oshirilishi ekologik muammolarni hal qilish, iqtisodiy o‘shishni davom ettirish va yangi ish o‘rinlari yaratish imkoniyatlarini taqdim etadi. Biroq, bunday iqtisodiy modelni yaratish va qo‘llash uchun jahon miqyosida birgalikda ishlash, yangi texnologiyalarni rivojlantirish va davlat siyosatida yashil iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Yashil iqtisodiyotning barqaror rivojlanishga hissa qo‘shishi, iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashish va tabiiy resurslarni saqlash borasidagi ahamiyati juda katta. U iqtisodiy o‘shishni ekologik xavf-xatarlarsiz amalga oshirishga yordam beradi. Biroq, yashil iqtisodiyotga o‘tish bir qator muammolarni ham keltirib chiqaradi, jumladan yuqori boshlang‘ich xarajatlar va texnologik cheklovlar. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotning kelajagi ijobiy bo‘lib, energiya samaradorligini oshirish, barqaror sanoat ishlab chiqarish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash orqali global miqyosda iqtisodiy va ekologik muammolarni hal qilish imkoniyatini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Sharafullina R.R – “THE ROLE OF THE GREEN ECONOMY IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT” Vol. 1 No. 3 (2024): Journal of International science networks, 75.2024
2. Ivanova N.I , Levchenko. L.V – «ЗЕЛЕНАЯ» ЭКОНОМИКА: СУЩНОСТЬ, ПРИНЦИПЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ, Вестник Омского университета. Серия «Экономика». 2017. № 2 (58),20стр.
3. **Brundtland, G.** -"Our Common Future",1987
4. **Sachs, J.D** -"The Age of Sustainable Development",2015
5. **Stern, N** - "The Stern Review: The Economics of Climate Change"2006